

Bilgi Kaynağı ve Bilgiye Erişim Aracı Olarak İnternet Algısı: Kuşaklararası Yaklaşım Farklılığının Karşılaştırılması

Perception of Internet as an Information Source and a Tool of Access to Information: Comparison of Approach Differences Between Generations

Bilgi Yönetimi Dergisi

Cilt: 4 Sayı: 2 Yıl: 2021

<https://dergipark.org.tr/pub/by>

*Hakemli Makaleler
Araştırma Makalesi*

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 04.06. 2021
Kabul tarihi: 29.07. 2021
Erken görünüm: 31.08.2021
Yayınlanma tarihi: 31.12. 2021

Article Info

Date submitted: 04.06. 2021
Date accepted: 29.07. 2021
Date early view: 31.08.2021
Date published: 31.12. 2021

Anahtar sözcükler

İnternet, İnternet Algısı, İnternet Kullanımı, Bilgi, Bilgi Kaynağı, İzmir, Kuşak Farklılıkları

Keywords

Internet, Internet Perception, Using Internet, Information, Information Source, İzmir, Generational Differences.

DOI numarası

10.33721/by.947918

ORCID

0000-0003-2496-7315

Mehmet Ali AKKAYA

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi, mali7akkaya@gmail.com

Öz

İnternet, son çeyrek yüzyılın insanlık üzerinde en yaygın ve etkili araçlarından biridir. Bilişim teknolojisi alanında günümüzde de devam eden gelişmelerin yanı sıra insanlar üzerindeki etkisine cazibe, kolaylık, hız gibi yetkinlikleri de ekleyen internet, her geçen gün hemen her alanda asıl güçlerden biri olma rolünün çizgilerini daha belirgin hale getirmektedir. Bir yandan birey için dünyayı daha erişilebilir, bildik ve yakından takip edilebilir hale getiren internet, diğer yandan da bu mecra üzerinden dünyaya sunulabilecek ürün ve hizmetler açısından sürekli bir arzın ilhamıdır. Bilgi dünyasını da doğrudan etkileyen internetin algılanması, yorumlanması, değerlendirilmesi ve önemsenmesi noktasında, kuşaklar arasında derin farklılıklar söz konusudur. Öyle ki, günümüzde geldiğimiz noktada söz konusu farklılıkların gözlemlenebilir ayrımlara dönüşmesi için birkaç yıllık yaş farklılıkları dahi belirleyici olabilmektedir. Bu çalışmada; günümüzde toplumda internetin bilgi kaynağı ve/veya bilgiye erişim aracı olarak nasıl değerlendirildiği ve ne düzeyde kıymetli bulunduğu seçili örneklem grup üzerinden ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışmada elde edilen verilerin daha değerli ve internete yüklenen anlamın seyrinin nasıl olduğunun görülebilmesi için örneklem grubunun ebeveyn ve çocuklarının karşılaştırmasının yapılabileceği ailelerden seçilmesine dikkat edilmiş, böylelikle konuya ilişkin kuşaklararası yaklaşım farklılığının da gösterilmesi hedeflenmiştir. Çalışmada; “internetle daha küçük yaşta tanışan, bu deneyimi artan ve zenginleşen her kuşak, internet-bilgi eşleştirmesini daha çok yapmakta ve bilgiye erişim için interneti çok daha yoğun bir biçimde kullanmaktadır” önermesinden yola çıkılmıştır. Çalışma kapsamında, İzmir’in merkez ilçelerinde yaşayan, biri ilkökul, diğeri ortaokul ve üstü öğrencisi iki çocukları olan aileler ve çocukları ile görüşülerek, her bireyin internetin bilgi kaynağı ya da bilgiye erişim aracı olarak değerlendirilmesi noktasındaki düşüncelerinin/algılarının serimlenmesine çalışılmıştır. Betimleme yöntemi ve anket tekniği ile yürütülen çalışmada elde edilen bulgular, internetin bilgi kaynağı ve/veya bilgiye erişim aracı olarak görülmesi açısından, kuşaklara bağlı algı farklılıklarının olduğunu ortaya koymuştur. Çalışma, ortaya koyduğu veriler üzerinden, ilgili her kuşağın kendi değer yargıları açısından internet-bilgi ilişkisine sorgulayıcı yaklaşımlar geliştirmesine aracılık ettiği ölçüde amacına ulaşmış olacaktır.

Abstract

Internet is one of the most widespread and effective tools effective on human being in the last quarter century. In addition to ongoing developments in the field of information technology, internet, adding adequacies such as attraction, convenience and speed to its influence, makes the lines of its role of being one of the significant powers in almost every field more evident every passing day. Internet does not only make the world more accessible, familiar and closely

monitorable but also it is an inspiration for a continuous supply of products and services that can be offered to the world through this channel. There are deep differences between generations in terms of the perception, interpretation, evaluation and importance of the internet, which also directly affects the information world. In fact, at the point we have reached today, even a few years of age differences can be decisive for the transformation of these differences into observable distinctions. In this study, it was aimed to reveal how internet is evaluated as a source of information and/or a tool to access information and to what extent it is found valuable by means of a selective sampling group. In order to observe the value of data obtained and course of meaning attributed to internet, it was drawn attention to select the sample group from the subjects by which parents and children could be compared, thus, it was aimed to demonstrate approach differences between generations regarding this topic. The study was based on the following hypothesis: "each generation, who used internet at a younger age, then increased and enriched this experience, makes more internet-information matching and uses the internet much more to access information". In this study, it was interviewed with the families, having at two children, one was enrolled in primary school while the other was a student at a secondary school and higher level school, and their children, thus, it was tried to show the opinions/perceptions of each individual regarding the evaluation of internet as an information source or a means of access to information. The findings obtained in this study, carried out by descriptive method and questionnaire technique, have revealed that there are significant perception differences with respect to generations in terms of considering the internet as a source of information and/or a means of access to information. This study would fulfil its aim to the extent it enables each generation to develop questioning approaches on internet-information relationship based on its value judgements by means of the data obtained in this study.

1. Giriş

İnsanoğlu binlerce yıllık evriminde sürekli olarak günlük hayatın bir parçası ve kolaylaştırıcısı olan, ağırlıklı olarak da bilgi ve bilimden beslenen buluşlardan yararlanmıştı (Akkaya, 2017: 79). Her biri kendi çağında yenilik olarak tanımlanabilecek bu buluşlar, aynı zamanda parçası olduğu toplumun o anki yetkinliği ile ortaya koyduğu teknolojik ilerleme çabasının bir ürünüdür. Toplumsal yaşamın kurallarını, değerlerini ve dinamiklerini de biçimleyen söz konusu yenilikler önem dereceleri ile birlikte kendi unsurlarını yaratır. Bilgisayar ile başlayan ve hızı sürekli ivmelenen bu değişim ve yenilenme sürecin günümüzdeki asıl aktörü ise şüphesiz internettir.

İlk elde bilgi ve iletişim teknolojileri alanında yaşanan hızlı değişim ve gelişmelere bağlı olarak hız limiti belirlenen internet teknolojileri, artık günümüzde bilgi ve iletişim teknolojisi odaklı değişimin asıl yönlendiricisi haline gelmiştir. Öngörülemez bir biçimde değişim hızı artan internet dünyası, aynı hızla bu dünyada sunulan içerikleri de miktar ve çeşit olarak arttırmaktadır (Şerefoğlu Henkoğlu, Mahiroğlu ve Keser, 2015: 73). Söz konusu artış doğal olarak internete ilgi duyanların, interneti kullananların, interneti cazip bulanların ve bunların hepsinden daha önemlisi interneti pek çok açıdan kolaylık olarak görüp değerlendirenlerin de artışını beraberinde getirmiş durumdadır. Aynı zamanda internet kullanıcılarını yeni teknolojinin kanaat önderlerine dönüştüren; coğrafi, kültürel, ekonomik vb. unsurlardan görece daha az etkilenmelerini sağlayarak dünya genelinde kendinden önceki yeniliklerin başaramadığı kadar homojen ve yaygın kullanım ortamı sağlayan bu değişim süreci, bilginin "gereksinim olma" ve "gereksinim giderme" özelliğinin de daha somut fark edilmesinin yolunu açmıştır (Akkaya, 2017: 82-83).

Sunduğu zengin, çeşitli, hızlı... bilgi ile kullanıcılarının bu yönde her geçen gün daha talepkâr olmasının yolunu açan internetin, herhangi bir teknolojik yenilikle kıyaslanamayacak kadar sınırsız bir ilgili ve kullanıcı grubu vardır. 2021 yılı Ocak ayı verilerine göre dünyadaki internet kullanıcısı sayısının bir önceki yıla göre %7,3 (316 milyon kişi) artarak yaklaşık 4,7 milyara ulaşması da söz ilginin kanıtıdır (Dijiloped, 2021). İnternet, getirdiği tüm kolaylıklar ve sürekli yenilenerek yarattığı cazibenin de katkısı ile elektronik bilgiyi günümüz dünyasının en yaygın ve etkili bilgi türüne dönüştürmüş, bilgi dünyasının bu değişime duyarsız kalamaması da elektronik bilginin bilgi çağının tanımını yapan bilgi türü olmasını sağlamıştır. Dünyanın pek çok ülkesinde her biri aynı zamanda internet sağlayıcısı ve bu kimlikle internet kullanım aracı olabilen akıllı telefon, tablet, dizüstü bilgisayar gibi teknolojik araçların sayısının ülkedeki nüfus sayısından fazla olması (United Nations Statistics Division, 2016), internetin insanlığı ne denli etkilediğini anlamak açısından son derece çarpıcı bir tablo ortaya koymaktadır.

İnternet kullanıcıları, kendilerine sunulan ve sınırsız olarak nitelendirilebilecek içerikleri keşfedebilmek için internet kullanımına ayırdıkları süreyi zaman içerisinde arttırırken, internet ortamında gerçekleştirdikleri faaliyetlerin niceliği de gün geçtikçe çeşitlenmektedir (Şerefoğlu Henkoğlu,

Mahiroğlu ve Keser, 2015: 73). Bilgi, elektronik ortamda (internet aracılığıyla) sunulan ve erişilen bilgi, şüphesiz bu kullanım artışı ve çeşitliliğinin hem en önemli gerekçelerinden biri, hem de çıktısıdır. Yaygın erişim, aktif işbirliği olanakları ile düşürülebilen maliyet, interaktif olabilme becerisi, başka bilgilere elektronik bağlantı olanağı, zaman ve mekân sınırlamalarının ortadan kaldırılabilmesi ya da esnetilebilmesi internet teknolojinin bilgi dünyasına kattığı zenginliklerdir (Akkaya, 2017: 81). İnternet teknolojisinin bilginin dünyasına kazandırdığı zenginlikler ve her türden bilginin internet kullanım sürecinin hem nedeni hem de sonucu olabilme ayrıcalığı, aynı zamanda internetin de hem bilgi kaynağı, hem de bilgiye erişim aracı olmasını sağlamış durumdadır. Üstelik bu bilgi erişim aracı ve bilgi kaynağı her geçen gün daha da vazgeçilmez bir kimliğe bürünmektedir.

Günümüzde okulöncesi dönemden başlayarak örgün eğitim sürecinin tüm aşamalarında, hemen her iş kolunda ve ilgili disiplin ile sektörde internet süreç ve işlemlerin bir parçasıdır. Buna bağlı olarak, bireylerin sosyal, kültürel ve ekonomik değişkenlerin yarattığı engellerden görece az etkilenerek interneti kullandığı, internette bilgi aradığı ve internette eriştiği bilgilerle doğrularını biçimlemeye her geçen gün çok daha yatkın hale geldiği bir toplumsal düzene geçiş söz konusudur. Her yeni nesil internet ve kullanımına ilişkin yetkinlik ve yeterlilikler açısından çok daha yüksek bir hazır bulunma hali ile yaşama gözlerini açıyor. Günümüzün en genç, geleceği şekillendirme gücü en fazla olan nüfusunun “internet kuşağı” olarak tanımlanması da bize bilgi-erişim-internet etkileşiminin ne denli belirgin bir kimliğe büründüğünü göstermektedir.

İnternet kuşağı; 1990’lı yılların ikinci yarısı ve sonrasında doğan, ağ teknolojisinden ve dijital teknolojiden üst düzeyde etkilenen, yaşam ve öğrenmeye ilişkin internet merkezli farklı beklentileri olan (Prensky, 2001; Lippincott, 2005; Bennett, Maton ve Kervin, 2008; Howe ve Strauss, 2009; Açık Bilim, 2013) ve günümüzde hızla dünyada etkin hale gelen nesli ifade etmektedir. Doğal olarak, internet kuşağının bilgiye ilişkin tutum ve davranışlarını belirleyen ve aynı zamanda kuşağın yaşam alanını da biçimlendiren unsur ise internettir. Dijital yerli, Z kuşağı ya da ağ kuşağı olarak da ifade edilen internet kuşağının internete yaklaşımı ve bu mecraaya yüklediği anlam, öncesi tüm kuşaklardan daha farklıdır. Söz konusu farklılık internetin bir bilgi kaynağı ve/veya bilgiye erişim aracı olarak algılanması noktasından da kendini gösterir. İlgili literatürde son dönemde yapılan ve özellikle internetin eğitim ve öğrenme sürecine etkisini odağa alan araştırmalar da (Örn. Uçak ve Al, 2000; Wilson, 2000; Kurbanoglu, 2002; Spink ve Currier, 2006; Kuzu, 2008; Yolal ve Kozak, 2008; Sakarya, Tercan ve Çoklar, 2011; Bilal, 2012; Ekici ve Uçak, 2012; Şerefoglu Henkoğlu, Mahiroğlu ve Keser, 2015, Mowbray ve diğ., 2017) bu farklılığın boyutlarının her geçen gün arttığını, ayrımı gösteren sınırların da daha belirgin hale geldiğini ortaya koymaktadır.

Özellikle kuşaklar arası farklılık sürelerinin kısaldığı, derinliklerinin arttığı ve internet başta olmak üzere, bilişim teknolojisinin gölgesinde şekillenen toplum yapısının yalnız eğitim sistematığını, anlayışını ve işleyişini değil, yaşama dair tüm yönleri etkilemesi kaçınılmazdır. Bu noktada internetin içine doğan kuşaklar ile bu bilişim teknolojisini hayatlarının bir döneminden sonra tanıyıp, öğrenip, kullanmak durumunda kalan kuşaklar arasında internete yönelik algı ve beceri farklılıklarının olması da anlaşılabilir bir şeydir. Söz konusu farklılıklar, bireylerin internete bilgi kaynağı ve/veya bilgiye erişim aracı olarak yükledikleri anlamın rotasını belirleyen asıl unsurlardan biridir. İlgili literatürde çok fazla ele alınmayan bu yan, aynı zamanda bu çalışmanın da en özgün yanındır.

2. Amaç, Kapsam ve Yöntem

İnternetin günümüzde eriştiği kullanım yaygınlığı, önem düzeyi, cazibesi ve hızı, pek çok alanda olduğu gibi bilginin dünyasında da ilk akla gelen kavramlardan, mecralardan birinin internet dünyası olmasını beraberinde getirmiştir. 2021 Ocak sonu itibarıyla dünyada düzenli internet kullanıcısı olan insan sayısının 4,66 milyara ulaşması, yaşanan değişimin ve etki gücünün ne denli yüksek olduğunu tüm şeffaflığı ile ortaya koymaktadır. Dünya nüfusunun yarısından daha fazlasını temsil eden bu grubun demografik özelliklerine bakıldığında ise hemen her yaşta insanı görmek olanaklıdır. Öyle ki dünyada düzenli internet kullanıcısı olan nüfusun yaş aralığının genişleme hızı, internetin yaygınlaşması hızından daha yüksektir (We Are Social, 2021). İnternetin bu etki alanı, yaygınlığı ve yönlendirici gücü, 2020 yılı başından itibaren tüm dünyada yaşamın bir parçası olan ve insanoğlunun tüm alışkanlıklarını kökten değiştiren COVID-19 salgını ile daha da artmıştır.

Bu çalışmada; günümüzde toplumda internetin bilgi kaynağı ve/veya bilgiye erişim aracı olarak nasıl değerlendirildiği ve ne düzeyde kıymetli bulunduğu seçili örneklem grup üzerinden ortaya konulması amaçlanmıştır. İnternetin yukarıda dile getirilen yaygınlaşma yaş aralığı da dikkate alınarak, araştırmada elde edilen verilerin daha değerli ve internete yüklenen anlamın seyrinin nasıl olduğunun görülebilmesi için örneklem grubunun ebeveyn ve çocuklarının karşılaştırmasının yapılabileceği deneklerden seçilmesine dikkat edilmiş, böylelikle konuya ilişkin kuşaklararası yaklaşım farklılığının da gösterilmesi hedeflenmiştir.

Çalışmada alan araştırması için anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket, bilgi alınacak kişilerin doğrudan doğruya okuyup cevaplandıracağı bir soru listesinin hazırlanması şeklinde yapılan veri toplama tekniğidir (Seyidoğlu, 1992: 64). Çalışmanın alan araştırmasının dışında kalan kısmı betimleyici araştırma yöntemine uygun olarak kurgulanmış ve tamamlanmıştır. Betimleyici araştırmalar, araştırılan konunun probleminde ilişkin olarak betimlemesini ve tasvir edilmesini amaçlayan çalışmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 224). Betimlemenin yapılması sırasında veri toplama aracı olarak literatür taramasından yararlanılmıştır. Literatür taraması, alan yazın kapsamında mevcut kaynak ve belgelerin incelenmesine dayalı veri toplama tekniğidir (Karasar, 2009: 65). Çalışmada uygulanan anket için Etik kurul izni, Çankırı Karatekin Üniversitesi Senatosu Etik Komisyonu tarafından 27 Ocak 2021 tarihli toplantıda değerlendirilmiş, 29 Ocak 2021 tarihli ve 451 sayılı kararla gerekli etik kurul izni verilmiştir.

Çalışma kapsamında, İzmir'in merkez ilçelerinde (Güzelbahçe, Narlıdere, Balçova, Gaziemir, Karabağlar, Buca, Konak, Bornova, Bayraklı, Karşıyaka ve Çiğli) yaşayan, biri ilkökul, diğeri ortaokul ve üstü öğrencisi iki çocukları olan ailelerle görüşülerek, her bireyin internetin bilgi kaynağı ya da bilgiye erişim aracı olarak değerlendirilmesi noktasındaki düşüncelerinin/algılarının ortaya konmasına çalışılmıştır. Yanı sıra, anne-baba, küçük kardeş ve büyük kardeşlerin yanıtları arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığının tespiti de araştırmanın hedefidir. Bu doğrultuda seçilen ailelerin her bir ferdeine yöneltilmek üzere 31 önermeden ibaret bir anket hazırlanmıştır. Anket verileri, rastgele örneklem olarak seçilen 400 aile ile yüz yüze görüşerek toplanmıştır. Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004)'a göre evren büyüklüğü 1 milyon ile 100 milyon arasında olan bir grubun $\pm\%0,05$ hata payı ile evreni temsil edecek örneklem sayısı 384'tür. Çalışmada, verilecek tablo bilgilerinin anlaşılabilirliğini arttırmak ve rakamların gösterimini kolaylaştırmak adına örneklem sayısı 400'e tamamlanmıştır. Bu rakamın ilçelere göre dağılımında ise nüfus esas alınmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'in Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre İzmir'in 11 merkez ilçesinin toplam nüfusu 2.959.835'dir (TÜİK, 2021). Evren-örneklem dengesine göre çalışmada bu rakam (Tablo 1) anne, baba, büyük kardeş ve küçük kardeşi içeren 400 aile ile temsil edilmiştir. İlçe nüfuslarında temsil oranının korunması için ise dağılımı değiştirmeyecek yuvarlamalara gidilmiştir.

<i>İlçe</i>	<i>Toplam Nüfus</i>	<i>Erkek Nüfus</i>	<i>Kadın Nüfus</i>
Balçova	78.804	38.607	40.197
Bayraklı	306.988	152.567	154.421
Bornova	446.927	222.392	224.535
Buca	507.773	252.956	254.817
Çiğli	204.549	102.183	102.366
Gaziemir	138.519	70.003	68.516
Güzelbahçe	36.727	18.198	18.529
Karabağlar	479.592	236.400	243.192
Karşıyaka	350.100	163.902	186.198
Konak	344.678	168.300	176.378
Narlıdere	65.178	32.972	32.206
Toplam	2.959.835	1.458.480	1.501.355

Tablo 1. İzmir merkez ilçelerinin nüfus dağılımı (2020)

Araştırma kapsamında öncelikle 21-31 Ocak 2021 tarihleri arasında, anketin uygulanabilirliğini ölçmek ve olası hataları tespit edebilmek için, 10 aileye pilot çalışma uygulanmıştır. Sorulara yönelik genel algının yanı sıra, konuya ilişkin katılımcı görüşlerinin ilk değerlendirmesinin ortaya konduğu verilerin

elde edildiği bu sürecin ardından, daha isabetli çıkarımlara ulaşabilmek için önermelerde gerekli yenilemeler yapılmıştır. Bu doğrultuda, 5-26 Şubat 2021 tarihleri arasında, çalışma kapsamında yer alan ilçelerde, nüfus dağılımının oranı gözetilerek daha önceden rastgele tespit edilen ailelere anket uygulanmıştır. Önerme cümleleri şeklinde kurgulanan ankete verilen yanıtlar çalışmanın “Bulgular ve Değerlendirme” bölümünde ayrıntılandırılmıştır.

3. Bulgular ve Değerlendirme

Çalışmanın kapsamını oluşturan ve İzmir merkez ilçelerinde ikamet eden anket katılımcılarının ilçelere göre temsil oranının dağılımında ilçelerin nüfusları esas alınmıştır. Nüfus ve temsil oranlarında genel dağılımı etkilemeyecek ve çalışmanın yönteminden uzaklaşılacak kısıtlı yuvarlamalar yapılmıştır. Buna göre, ankete katılan ailelerin ilçelere göre dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

<i>İlçe</i>	<i>Nüfus</i>	<i>Katılımcı Aile Sayısı</i>
Balçova	78.804	11
Bayraklı	306.988	41
Bornova	446.927	60
Buca	507.773	69
Çiğli	204.549	28
Gaziemir	138.519	19
Güzelbahçe	36.727	5
Karabağlar	479.592	65
Karşıyaka	350.100	47
Konak	344.678	46
Narlidere	65.178	9
Toplam	2.959.835	400

Tablo 2. Ankete katılan ailelerin ilçelere göre dağılımı

Buna göre Buca, Karabağlar ve Bornova, anket katılanların temsil oranının en yüksek olduğu (60 aileden fazla) ilçelerdir. Bir tatil beldesi olarak da kabul edilen, ancak müstakil konutlarda yaşama olanağını daha çok sunduğu için özellikle pandemi döneminde sürekli ikamet eden nüfus sayısında önemli artış yaşanan Güzelbahçe ile birlikte Narlıdere, 10’dan az katılımcı sayısı ile ankete katılımın en az olduğu ilçelerdir. Diğer ilçelerdeki nüfusa oranla katılımcı aile sayısı 11-47 aralığındadır.

Çalışmada görüşlerine başvuru yapılan ailelerde, internetin yaygın kullanım çizgisine eriştiği bir dünyanın içine doğan çocukların internete ilişkin farkındalık, beceri ve beklenti düzeylerinin görece ebeveynlerinden daha gelişmiş olabileceği öngörüsünden hareketle, demografik özellikler açısından anket katılımcılarının ele alınmasında çocuklara öncelik verilmesinin daha doğru olacağı değerlendirilmiştir.

		Sayı	%
1. Cinsiyet			
Büyük kardeş	Erkek	173	43,2
	Kadın	227	56,8
Küçük kardeş	Erkek	196	49,0
	Kadın	204	51,0
2. Yaş			
Büyük kardeş	12-17	231	57,8
	18+	169	42,2
Küçük kardeş	7-10	298	74,5
	11+	102	25,5

3. Eğitim			
Büyük kardeş	Ortaokul	182	45,5
	Lise	147	36,7
	Üniversite+	71	17,8
Küçük kardeş	1.-2. Sınıf	177	44,2
	3.-4. Sınıf	223	55,8

Tablo 3. Çocuklara ilişkin demografik bilgiler

Ankete katılan çocukların küçük-büyük kardeş ayrımı dikkate alınmaksızın yapılan cinsiyet dağılımında kadınların %53,9 (431 kişi), erkeklerin ise %46,1 (369 kişi) temsil oranına sahip oldukları görülmektedir. Bu dağılım küçük-büyük kardeş ayrımı gözetildiğinde, kadınlar lehine olan yoğunluğun büyük kardeşlerde biraz arttığı (56,8), küçük kardeşlerde (%51,0) ise azaldığı söylenebilir. Ailelerin çocuklarının yaş aralıklarına bakıldığında, büyük kardeşlerin 12-17, küçük kardeşlerin ise 7-10 yaş aralığında yoğunlaştığı, %74,5 temsil oranına sahip olan 7-10 yaş arası çocukların, tüm anket katılımcıları arasında en büyük grubu oluşturduğu görülmektedir. Bu durum, yakın akran olarak ifade edilebilecek 298 çocuğun en azından internet ve kullanımına ilişkin yenilik süreçlerinden yakın zamanlarda haberdar olup, benzer deneyimlerle geçirmiş olduklarını akla getirmektedir. Yaş dağılımı konusunda büyük kardeşler özelinde kuşak farklılıkları açısından yeni binyıldan önce doğanlar şüphesiz önemli ayrıntılardan biridir. Tabloda gösterilmemiş olsa da 18 ve üstü yaş aralığındaki 169 büyük kardeşin yalnız 11'i 2000 yılından önce doğmuştur. Başka bir ifade ile ankete katılan küçük kardeşlerin tamamı, büyük kardeşlerin ise %97,2'si yeni binyılın ağ kuşağıdır ve internet onların yaşamının doğal eklentisidir.

		Sayı	%
1. Yaş			
Anne	-30	3	0,8
	31-40	69	17,2
	41-50	174	43,5
	51+	154	38,5
Baba	-30	-	0,0
	31-40	59	14,8
	41-50	148	37,0
	51+	193	48,2
2. Eğitim			
Anne	İlkokul	31	7,8
	Ortaokul	114	28,5
	Lise	165	41,2
	Üniversite+	90	22,5
Baba	İlkokul	14	3,5
	Ortaokul	66	16,5
	Lise	176	44,0
	Üniversite+	144	36,0
Toplam		1.600	

Tablo 4. Ebeveynlere ilişkin demografik bilgiler

Ailelere ilişkin demografik bilgilerde ilk dikkati çeken husus, ebeveynlerin %42,6'sının (341) lise mezunu olmasıdır. Üniversite mezunu olan 234 anne baba (%29,2) ile birlikte değerlendirildiğinde, katılımcıların %71,9'nun bilgisayar ve kullanımını aldıkları eğitimin bir parçası olarak bilmeleri gerektiğini işaret eden bir tabloyu ortaya koymaktadır. Ancak bu noktada anne ve babaların %43,4'ünün 51 yaş ve üzerinde olması, söz konusu yaş diliminde yer alan bireylerin Türkiye'de yaygın internet kullanımının başladığı dönemde öğrencilik yaşamlarını büyük ölçüde geride bırakmış olmaları söz konusu yargıya daha kuşkuyla yaklaşılmasını gerektirmektedir. İnternetin artık günlük hayatın bir parçası ve en önemli kolaylaştırıcısı olması nedeniyle yaygın öğrenmede öncelikli alanlardan olduğu gerçeği ile

birlikte düşünüldüğünde, katılımcı ebeveynler arasında bilgisayarın bilinme ve kullanılma düzeyinin çok yüksek olduğu öngörülebilir. İnternetin çok yönlü cazibesi ile daha da güçlenen bu öngörüye besleyen diğer bir ayrıntı da anne babaların yalnız %5,5'nin ilkokul mezunu olmasıdır. Bu noktada tereddüt oluşturan en önemli veri, 51 yaş ve üzeri ebeveynlerin %43,6'lık (347 kişi) temsil oranıdır. Zira istisnası olmakla birlikte, bilimsel çalışmalarda internet dünyasını doğru kavrama ve internet kullanma becerisi ile yaş arasında ters bir orantı olduğu dile getirilmektedir.

Çalışmanın ilk önermesi “bilgi temel bir gereksinimdir” önermesine katılımcıların tamamı (1.600 kişi) evet yanıtını vermiştir. Tabloya dönüştürülmeye gereksinim bırakmayan bu tutumu araştırmanın amacı açısından katılımcılar için bilgi sözcüğünün anlamı ve ifade ettikleri yeterince bilinir durumdadır şeklinde yorumlamak yanılı olmayacaktır. Bu noktada da dikkate alınması gereken asıl unsur, gereksinimle ifade edilen şeylerin değişken olabileceği, toplumdaki roller (anne, baba, abi, abla, kardeş vb.) söz konusu olduğunda işaret edilen değişkenliğin daha keskin hale gelebileceği gerçeğidir.

Aile bireyi	Evet(Toplam)	Evet (%)	Hayır(Toplam)	Hayır (%)
Anne	217	54,2	183	45,8
Baba	258	64,5	142	35,5
Büyük kardeş	354	88,5	46	11,5
Küçük kardeş	303	75,8	97	24,2
Toplam	1132	70,8	468	29,2

Tablo 5. Bilgiye gereksinimim olduğunda ilk internete bakarım

Katılımcıların %70,8'i “bilgiye gereksinimim olduğunda ilk internete bakarım” önermesine evet yanıtını vermiştir. Bu rakam bilgiyle internetin günümüzde ne denli yoğun bir biçimde birbiri ile ilişkili olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Özellikle ailenin büyük kardeş grubunda %88,5 oranına ulaşan bu tutum, ağırlıklı olarak 12-18 yaş aralığında bulunan gençlerin ve hatta çocukların yoğun ve sürekli çeşitlenerek yaygınlaşan internet bağımlılıklarının bir yansıması gibidir. Söz konusu tutum bu açıdan bir noktada anlaşılabilir. Tabloda dikkati çeken asıl unsur, tamamı 12 yaş ve altında olan ailenin küçük çocuklarının bu önermeye katılma oranlarının (%75,8) ebeveynlerden daha yüksek olmasıdır. Zira internetin çocuğun hayatına girdiği andan itibaren beraberinde getirdiği birtakım sosyal ve toplumsal sorunların ilerleyen yaşlarda çok ciddi kişilik problemlerine dönüşebileceğine ilişkin yaratılmak istenen bilinçlilik iklimine karşın çocukta gelişen bu yargı, internetin cazibesinin sakınlımlı yanlarına ilişkin uyarılardan çok daha fazla dikkate alındığını göstermektedir. Bu tabloda özellikle 2020 yılının ilk çeyreğinden itibaren yaşamımızı derinden etkileyen COVID-19 salgını sırasında uzaktan öğretim biçimine dönüştürülmek durumunda kalan örgün eğitim sisteminin etkili olmuş olma olasılığı yüksektir. Çalışmanın sınırlılıklarını aşan bu etkinin internet-bilgi ilişkilendirmesine yansıması ise bağımsız bir araştırmanın konusu olabilecek derinliktedir.

Aile fertlerinin “bilgiye gereksinimim olduğunda ilk internete bakarım” önermesi ile ilişkili olarak sunulan “bilgiye gereksinimim olduğunda basılı kaynaklara bakarım” ve “bilgiye gereksinimim olduğunda bildiğini düşündüğüm birine sorarım” önermelerine verilen yanıtlar da ilk önermede gösterilen tutumun kararlılığını destekler niteliktedir. Bilgi gereksinimi karşısında basılı kaynaklara baktığını ifade eden ebeveynlerin dağılımında annelerin %19, babaların ise %21'lik temsil oranı söz konusudur. Bu tercih ailenin büyük kardeşlerinde %32 düzeyindedir. Çok önemli bir bölümü (%91,5) aktif öğrenci olan bu grubun bilgi gereksinimini karşılamada basılı kaynak tercihinde derslerin ve ders kitaplarının şüphesiz belirleyici etkisi vardır. Tamamı öğrenci olan küçük kardeşlerde ise bu oran %24'tür. Küçük kardeşler için bilgi gereksinimini bildiğini düşündüğü birine sorarak giderme eğilimi internete bakmanın gerisinde ancak basılı kaynaklara bakmanın ise çok önündedir (%58). Bildiğini düşündüğü birine sormayı tercih edeceğini beyan edenlerin ebeveynlerdeki temsil düzeyi %37, büyük kardeşlerde ise sadece %22'dir. Bu dağılım, tüm aile içinde bilen birine sorarak bilgi gereksinimini giderme eyleminin, en az büyük kardeşlerin tercihi olduğunu göstermektedir.

Aile bireyi	Evet(Toplam)	Evet (%)	Hayır(Toplam)	Hayır (%)
Anne	189	47,2	211	52,8
Baba	158	39,5	242	60,5
Büyük Kardeş	254	63,5	146	36,5
Küçük Kardeş	203	50,8	197	49,2
Toplam	804	%50,2	796	%49,8

Tablo 6. İnterneti en çok gereksinim duyduğum bilgiye erişmek için kullanıyorum

Çalışmada verilen “interneti en çok gereksinim duyduğum bilgiye erişmek için kullanıyorum” önermesine en yüksek düzeyde katılan aile fertleri, büyük kardeşlerdir (%63,5). Bu tablo bilgiyi bilen birine sorma konusuna uzak durma tutumları ile de örtüşmektedir. Burada asıl dikkat çekici olan babaların önermeye katılma düzeylerinin %39,5 olmasıdır. Zira bu tutumun interneti az kullanmakla mı yoksa internette bilgi arama davranışının az tercih edilmesi ile mi ilgili olduğunu doğru analiz etmek oldukça güçtür. Görece daha düşük düzeyde önermeye evet yanıtını veren anne ve küçük kardeşler de dâhil olmak üzere, bir internet oyununa ilişkin ayrıntıyı öğrenme ya da popüler bir magazin haberinin takibi gibi ilk elde bilgi kavramı ile yakın çağrışımlar uyandırmayan gereksinimlerin bu verileri ne ölçüde etkilediği de ayrıca değerlendirilmelidir. Diğer yandan, pandemi nedeni ile birlikte son dönemde tamamen internet üzerinden verilen örgün eğitime rağmen, hiçbir aile bireyinde %65 seviyesine erişmeyen “interneti en çok gereksinim duyulan bilgiye erişmek için kullanıyorum” önermesinin düzeyi, “artık her şeyimiz internet” aforizmasının doğruluğunu sorgular niteliktedir. Tüm katılımcılar esas alındığında evet ve hayır yanıtlarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir.

Aile bireyi	Evet(Toplam)	Evet (%)	Hayır(Toplam)	Hayır (%)
Anne	317	79,2	83	20,8
Baba	288	72,0	112	28,0
Büyük Kardeş	352	88,0	48	12,0
Küçük Kardeş	210	52,5	190	47,5
Toplam	1167	%72,9	433	%27,1

Tablo 7. İnterneti en çok sosyalleşmek için kullanıyorum

Ayrıntıları Tablo 7’de verilen “interneti en çok sosyalleşmek için kullanıyorum” önermesinin yanıtlarına bakıldığında, internetin başka kavramla birlikte anılmadığı kadar çok sosyalleşme ile anıldığını ve hatta anlaşıldığını görmek olanaklıdır. Ailenin küçük çocukları hariç tüm fertlerinde bu önermeye %70’den fazla katılım düzeyi ile evet yanıtı verilmiştir. Özellikle %88 temsil oranına ulaşan büyük kardeşler için, internet denildiğinde her şeyden önce sosyalleşme ve buna bağlı olarak da sosyal medya araçları ile platformlarının akla geldiğini iddia etmek yanılı olmayacaktır. Tabloda dikkati çeken diğer bir ayrıntı da annelerin (%79,2) babalardan (%72,0) daha fazla katılımı interneti en çok sosyalleşmek için kullanıyor olmalarıdır. Tamamı ilkokul çağında olan küçük kardeşler arasında dahi bu kullanım amacının %50’nin üzerinde olması ise internetin sıklıkla dile getirilen ve küçük yaşta daha etkili olduğu bilinen zararlı yanları açısından oldukça düşündürücüdür. Zira günümüzde internet cazibesini ve kullanma sürekliliğini en çok besleyen kaynak sosyal medyadır.

Önerme	Yanıt	Anne	Baba	Büyük Kardeş	Küçük Kardeş
Gereksinim duyduğum her bilgiye internetten erişebileceğimi düşünüyorum.	Evet	162 (%40,5)	237 (%59,2)	344 (%86)	298 (%74,5)
	Hayır	238 (%59,5)	163 (%40,8)	56 (%14)	102 (%25,5)
İnternette erişeceğim bilginin güncel olduğunu düşünüyorum.	Evet	281 (%70,2)	276 (%69)	322 (%80,5)	309 (%77,2)

	Hayır	119 (%29,8)	124 (%31)	78 (%19,5)	91 (%22,8)
İnternetten erişeceğim bilginin güvenilirliği konusunda kuşku duymam.	Evet	202 (%50,5)	188 (%47)	245 (%61,2)	338 (%84,5)
	Hayır	198 (%49,5)	212 (%53)	155 (%38,8)	62 (%15,5)

Tablo 8. Bilgiye erişim ve içeriği açısından internete yaklaşım

Ankete katılanlar arasında “gereksinim duyduğum her bilgiye internetten erişebileceğimi düşünüyorum” ve “internetten erişeceğim bilginin güncel olduğunu düşünüyorum” önermelerine en yüksek katılım sağlayan grup büyük kardeşlerdir. İlkine %86, ikincisine ise %80,5 düzeyinde evet yanıtı veren bu grubun internetten elde edilen bilginin güvenilirliği söz konusu olduğunda biraz daha sakıncılı (%61,2) davrandığı söylenebilir. Tablo 8’e bakıldığında, internetten erişilen bilginin güvenilirliği konusunda en çok “evet” yanıtı verenlerin %84,5 katılım düzeyi ile küçük kardeşler olduğu görülmektedir. Aynı zamanda tüm tablodaki en yüksek ikinci katılım oranı olan bu tutum, henüz ilkökul çağında olan çocukların bilgi ve güvenilir bilgi algısında ne denli yoğun bir internet teması altında olduklarını serimlemesi bakımından da dikkat çekicidir. Ailenin küçük çocuklarının internetin bilgiye erişirmede ve bilginin güncel olmasını sağlamada mahir olduğunu düşünme eğilimleri de son derece yüksektir. Ebeveynler söz konusu olduğunda ise annelerin (%70,2) ve babaların (%69), birbirine yakın katılım düzeyleriyle en çok internetten erişecekleri bilginin güncelliğine ikna oldukları görülmektedir. Anneler %59,5 temsil oranı ile en çok aradıkları her bilgiye internetten erişebilecekleri noktasında hayır yanıtı verirken, babalar için hayır yanıtının Tablo 8’deki zirvesi, %53 temsil oranı ile internetten erişilecek bilginin güvenilirliğine ilişkindir.

Önerme	Yanıt	Anne	Baba	Büyük Kardeş	Küçük Kardeş
Gereksinim duyduğum bilgiyi ararken internet kullanmak benim için kolay.	Evet	246 (%61,5)	312 (%78)	366 (%91,5)	209 (%52,2)
	Hayır	154 (%38,5)	88 (%22)	34 (%8,5)	191 (%47,8)
Gereksinim duyduğum bilgiyi ararken internet kullanmak benim için cazip.	Evet	331 (%82,8)	354 (%88,5)	387 (%97)	302 (%75,5)
	Hayır	69 (%17,2)	46 (%11,5)	13 (%3)	98 (%24,5)

Tablo 9. Bilgiye erişim ve içeriği açısından internete yaklaşım

İnternetin günümüzde eriştiği yaygınlık düzeyine ulaşmasında şüphesiz en belirleyici olan unsur yarattığı çok yönlü cazibedir. Anket katılımcılarının yanıtları da bu tespiti doğrular niteliktedir. İnternetin cazibesinden en çok etkilenen aile fertleri, %97 temsil düzeyi ile büyük kardeşlerdir. Görece internetle olan yol arkadaşlıklarının geçmişinin daha kısa olduğu düşünülebilecek küçük kardeşlerde dâhi bu renkli mecrayı cazip bulanların oranı %75,5’tir. Bu noktada dikkat çeken diğer bir ayrıntı, %43,8’i 50 yaş üstünde olan ebeveynler arasında da interneti cazip olarak tanımlayan katılımcıların %80’den fazla olmasıdır. Anneler için %82,8, babalar için %88,5 olan bu oran, neden internetle bu denli yapışık bir yaşam sürdürdüğümüzün de öncelikli yanıtlarından biridir. İnternetin bilgi aramada bir kolaylık olarak görülmesi konusunda beklendiği gibi evet seçeneği en çok evlerin büyük çocuklarının yanıtında (%91,5) toplanmıştır. İnterneti bilgiye erişimde bir kolaylık olarak görmenin küçük kardeşlerde %52,2 düzeyinde kalmasının en tutarlı açıklaması, henüz internet dünyası ile bu dünyada nasıl davranılacağını ve arama yapılacağını tam olarak öğrenmemiş olma olasılıkları olacaktır. İnterneti bilgiye erişimde bir kolaylık olarak görme noktasında anne (%61,5) ve babalar (%78) arasında da dikkate değer bir algı farklılığının olduğu görülmektedir. Söz konusu farklılığı küçük kardeşlerdeki kadar net bir olasılıkla açıklamak olanaklı değildir.

Onerme	Yanıt	Anne	Baba	Büyük Kardeş	Küçük Kardeş
İnternette elde ettiğim bilgilere mutlaka doğruluk-güvenirlilik değerlendirmesi yaparım.	Evet	130 (%32,5)	168 (%42)	277 (%69,2)	118 (%29,5)
	Hayır	270 (%67,5)	232 (%58)	123 (%30,8)	282 (%70,5)
İnternetin bilgi erişimi çok kolaylaştırdığını düşünüyorum.	Evet	289 (%72,2)	293 (%73,2)	353 (%88,2)	308 (%77)
	Hayır	111 (%27,8)	107 (%26,8)	47 (%11,8)	92 (%23)
İnternetin kitap okuma alışkanlığımı azalttığını düşünüyorum.	Evet	222 (%55,5)	259 (%64,8)	311 (%77,8)	176 (%44)
	Hayır	178 (%44,5)	141 (%35,2)	89 (%22,2)	234 (%56)
İnternette çok çeşitte ve türde bilgi kaynağının olduğunu biliyorum.	Evet	352 (%88)	339 (%84,8)	389 (%97,2)	300 (%75)
	Hayır	48 (%12)	61 (%15,2)	11 (%2,8)	100 (%25)
İnternetin bilgi çöplüğü olduğunu düşünüyorum.	Evet	254 (%63,5)	288 (%72)	347 (%86,8)	186 (%46,5)
	Hayır	146 (%36,5)	112 (%28)	53 (%13,2)	214 (%53,5)
İnterneti, bilgi edinme aracı olarak vazgeçilmez görüyorum.	Evet	315 (%78,8)	312 (%78)	353 (%88,2)	301 (%75,2)
	Hayır	85 (%21,2)	88 (%22)	47 (%11,8)	99 (%24,8)

Tablo 10. İnternet ve bilgi ilişkilendirmesine yönelik algılar

İnternetin bilgi ile ilişkilendirilmesine yönelik önermelerin yanıtlarının ayrıntılarından bazılarının ayrıntılandırıldığı Tablo10'a göre, internette erişilen bilginin doğruluğuna-güvenirliliğine ilişkin en sorgulayıcı yaklaşım, %69,2 temsil oranı ile evin büyük çocuklarına aittir. Bir ölçüde katılımcıların internet kullanma ve isabetli aramalar yapabilme becerileri ile de ilişkili olan bu tutum, yoğun internet kullanımı olumlu ve olumsuz deneyimler ışığında bu konudaki bilinçliliği de etkiler genel önermesini doğrular niteliktedir. Söz konusu önermede küçük kardeşler (%29,5) ile anneler (%32,5), internette erişilen bilgiyi doğruluk ve güvenirlilik açısından en az sorgulayan aile bireyleridir.

Küçük kardeşler, "internetin kitap okuma alışkanlığımı azalttığını düşünüyorum" önermesine en az katılan (%44) aile fertleridir. Diğer tüm katılımcı gruplarının bu konudaki görüşü ağırlıklı olarak evet yönünde olmuştur. Özellikle büyük kardeşlerde %77,8 temsil oranına ulaşan bu yaklaşım, günümüz toplumunda internet üzerinden bilgiyi ele alışı yanı sıra, geleneksel bilgi kaynaklarına bakışın da değişimine ilişkin fikir verir niteliktedir. Burada asıl dikkat çekici olan ayrıntı, ebeveynlerin de internetin bireysel okuma alışkanlığı üzerinde olumsuz etkisinin olduğunu düşünmeleridir. Bu düşünceleri dile getiren bir velinin de çocuğunun internet kullanımı konusunda daha bilinçli hareket etmesi olağan beklentidir.

Büyük kardeşlerin %88,2'si bilgi edinmede interneti vazgeçilmez bir noktaya koyarken, aynı grupta interneti bilgi çöplüğü olarak görenlerin oranı %86,8'dir. Kendi içinde bir çelişki gibi görünen bu yanıtların en yapıcı yorumu; gençler günümüzde bilgiye erişimde en önemli aracın internet olduğunu farkındalar ancak internette yer alan bilgilerin büyük bölümünün değersiz olduğunu biliyorlar şeklinde özetlenebilir. Ebeveynlerin interneti bilgiye erişimde vazgeçilmez olarak nitelendirme düzeyleri birbirine oldukça yakındır (%85 ve %88). İnternet dünyasını bilgi çöplüğü olarak görme durumunda ise babalar(%72) annelerin (%63,5) bir adım önündedir. Küçük kardeşler her iki önermeye de en az katılımla evet yanıtını veren gruptur. Özellikle interneti bilgi edinme aracı olarak görenlerin oranının yalnızca %24,8 düzeyinde kalmış olması, ilköğretim çağındaki çocuklar için internet bilgi ilişkilendirmesinin henüz tam olarak bireysel gündem olma düzeyine erişemediğinin göstergesidir. Farklı katılım düzeylerinde de olsa ankete yer alan katılımcı gruplarının büyük çoğunluğu, internetin bilgiye erişimi kolaylaştırdığı (en az %72,2 anneler, en çok %88,2 büyük kardeşler) ve çok çeşitte ve türde bilgiye ev sahipliği yaptığı (en az %75 küçük kardeşler, en çok %97,2 büyük kardeş) konusunda

görece fikir birlikteliği içindedir. Büyük kardeşler özelinde erişilen 389 evet yanıtı aynı zamanda araştırmada ulaşılan en yüksek temsil düzeylerinden biridir.

Önerme	Yanıt	Anne	Baba	Büyük Kardeş	Küçük Kardeş
Çocuklarının internet ve internette bilgiye erişme konusunda yeteri kadar bilgili olduğunu düşünüyorum.	Evet	178 (%44,5)	191 (%47,8)	--	--
	Hayır	222 (%55,5)	209 (%52,2)	--	--
Kardeşimin internet ve internette bilgiye erişme konusunda yeteri kadar bilgili olduğunu düşünüyorum.	Evet	--	--	106 (%26,5)	--
	Hayır	--	--	294 (%73,5)	--
Ebeveynlerimin internet ve internette bilgiye erişme konusunda yeteri kadar bilgili olduğunu düşünüyorum.	Evet	--	--	200 (%50)	332 (%83)
	Hayır	--	--	200 (%50)	68 (%17)

Tablo 11. İnternet kullanma yetkinliği açısından aile fertlerinin birbirini değerlendirmesi

Tablo 11’de, aile fertlerinin kendileri dışındaki aile bireylerinin internet yetkinliklerine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Ankete katılan annelerin %44,5’i çocuklarının internet ve internette bilgiye erişim konusunda yeteri kadar bilgili olduğunu düşünürken, bu temsil düzeyi babalarda %47,8’dir. Birbirine yakın olan bu oranlar, ebeveynlerin yarısından fazlasının çocuklarını internet becerisi ve bu beceriyi bilgi edinme zenginliğine dönüştürme ayrıcalığı konusunda yetkin görmediklerini ortaya koymaktadır. Söz konusu yetkinlik ve bu yetkinliği bilgiye erişme becerisine dönüştürme algısı evin büyük kardeşinde çok daha keskin bir biçimde tablonun yetersizlik çizgisine yakındır. Büyük kardeşlerin %73,5’i kardeşlerini ve ebeveynlerini internet kullanımı ve becerisi konusunda yetersiz bulmaktadır. Ergenlik çağındaki bireyin kendini her açıdan dünyanın merkezi olarak görmesi ile açıklanamayacak kadar çok nedeni olabilecek bu algıda, ortaokuldan itibaren eğitim sürecinin gereği olarak da internetin gerekliliğe bağlı daha yoğun kullanılmasının yaratacağı artan kullanım-artan yetkinlik ilişkisi şüphesiz birinci derecede etkilidir. Büyük kardeşlerin aksine hanedeki küçük kardeşlerin %83’ünün ebeveynlerini ve abilerini-ablalarını internet kullanma ve internette bilgiye erişme konusunda yetkin görmesi de söz konusu ilişkinin etkililiğini kanıtlar niteliktedir. Çünkü henüz ilkökul çağında olan çocuğun internet tanışıklığı hangi yoğunlukta olursa olsun, kullanma gerekliliği büyük kardeşten daha az olacaktır. Aile fertlerini internet konusunda yetersiz bulan 68 çocuğu bu yargıya iten unsur kendini internet konusunda çok yetkin görmesi olabileceği gibi, aile içinde yönelttiği sorulara tatmin edici yanıtlar alamamış olması da olabilir. Zira günümüz çocukları, her türden sorunun en doğru yanıtlarının internette bulunabileceği düşünülen bir dünyada yaşamaktadır. Aile büyüğü sorusuna tatmin edici yanıt veremediğinde evin küçük çocuğunun bunu en çok interneti beceri ile kullanamamaları ile ilişkilendirmesi şaşırtıcı olmayacaktır.

Önerme	Yanıt	Anne	Baba	Büyük Kardeş	Küçük Kardeş
İnternet kullanımı ve becerisi konusunda abimi/ablama örnek alırım.	Evet	--	--	--	290 (%72,5)
	Hayır	--	--	--	110 (%27,5)
İnternet kullanımı ve becerisi konusunda ebeveynlerimi örnek alırım.	Evet	--	--	183 (%45,8)	321 (%80,2)
	Hayır	--	--	217 (%54,2)	78 (%19,8)
İnternet kullanımı ve becerisi konusunda çocuklarıma/kardeşime örnek olurum.	Evet	302 (%75,5)	285 (%71,2)	226 (%56,5)	--
	Hayır	98 (%24,5)	115 (%28,8)	174 (%43,5)	--

Tablo 12. İnternet kullanımında aile içi rol modellik

Çalışmada, internet kullanımı pratiği açısından aile içi rol modellik durumu ve etkisi de ölçülmeye çalışılmış ve belirlenen gruplara bu yönde önermeler sunulmuştur. Bu önermelerin en edilgen grubu

doğal olarak küçük kardeşlerdir. Küçük kardeşlerin %72,5'i ebeveynlerini, %80,2'si de büyük kardeşlerini internet kullanımı konusunda örnek aldığı ifade etmiştir. Örneklik konusunda büyük kardeşin anne-babanın önünde yer alması, aile içi genel sosyolojik etkileşim yoğunluğu ile uyumludur. Büyük kardeşler söz konusu olduğunda, ebeveynlerin örnek alınma düzeyinin %45 seviyelerine görülmektedir. Bu tablo, özellikle lise çağından itibaren aldığı her yeni yaşta ebeveynlerini daha az örnek alma eğiliminde olan genç psikolojisinin, internet ve kullanımı üzerinde de hükmünün olduğunun ispatı gibidir.

Aynı grup içinde internet kullanma becerisi konusunda küçük kardeşine örnek olduğunu düşünenlerin oranı ise %56,5'tir. Aile içi rol model olma konusunda asıl etkin figür olması beklenen ebeveynlere bakıldığında, anne babaların önemli bir bölümü bu konuda üzerine düşeni yaptığını düşünmektedir. Sorumlu davranma konusunda %75,5 temsil oranına ulaşan anneler, ilgili önermeye %71,2 katılımı evet yanıtını veren babalara kıyasla biraz daha ön plana çıkmış durumdadır. Bununla birlikte, yaklaşık %26,6 ortalama ile ebeveynlerin bir bölümünün internet kullanımında çocuklarına örneklik etme konusunda kendini sorumlu ve/veya yetkin görmemesi dikkat çekicidir. Böylesi bir durumda akran çevresi, arkadaşlar ve deneme yanılma yöntemi örnek olma rolünü üstlenmede ilk akla gelen adaylardır.

Önerme	Yanıt	Anne	Baba	Büyük Kardeş	Küçük Kardeş
İnternet kullanımı konusunda kendime sınırlama getiriyorum.	Evet	296 (%74)	322 (%80,5)	104 (%26)	67 (%16,8)
	Hayır	104 (%26)	78 (%19,5)	296 (%74)	333 (%83,2)
İnternet kullanımı konusunda çocuklarıma sınırlama getiriyorum.	Evet	268 (%67)	230 (%57,5)	--	--
	Hayır	132 (%33)	170 (%42,5)	--	--

Tablo 13. İnternet kullanımında kısıtlama

İnternet kullanımı konusunda uzmanların sıklıkla dile getirdiği konulardan biri, internetin kontrol edilemez bir bağımlılığa ve buna bağlı fiziksel, zihinsel ve ruhsal rahatsızlanmalara neden olmaması için internete ayrılan zamanının denetim altında olması ve gerektiğinde bu zamanda kısıtlamalara gidilmesidir (Tripathi, 2017). Çalışmada anket katılımcılarına bu yönde de önermeler sunulmuştur. Tablo 13'te gösterilen ayrıntılara göre, ankete katılan ebeveynlerin büyük çoğunluğu çocuklarının internet kullanımına müdahale etmektedir. Annelerin %67'si, çocuklarına internet kullanımı konusunda farklı düzeylerde sınırlamalar getirdiğini belirtirken, babalar arasında "internet kullanımı konusunda çocuklarıma sınırlama getiriyorum" önermesine evet yanıtını verenlerin temsil oranı %57,5'tir. Bu dağılım aile içinde çocukların internet kullanımına ilişkin denetimin daha çok annelerin kontrolünde olduğu şeklinde yorumlanabileceği gibi, babaların çocukların internet kullanma yetkinlik ve gerekliliklerine daha çok inandıkları biçiminde de analiz edilebilir. Her durumda, ebeveynlerin ortalama %62,2'sinin internet kullanırken çocuklarını sınırlama gereği duyduğu gerçeği değişmeyecektir.

İnternet kullanımında otokontrol söz konusu olduğunda, çocukların ebeveynlerine kıyasla böyle bir gereksinimi çok daha az duyumsadıkları görülmektedir. Ailenin küçük kardeşlerinin yalnız %16,8'i internet kullanırken kendine sınırlama getirirken, bu oran büyük kardeşlerde de %26 düzeyindedir. Çocukların internet kullanma konusunda kendilerini yetkin ve kararında davranış gösterebilen bireyler olarak gördüklerine işaret eden bu tablonun akla getireceği diğer bir yargı da çocukların internet kullanma süre ve biçimleri konusunda bir aşırılıklarının olmadığını savunmaları olabilir. Ebeveynlerin internet kullanma konusunda özdenetim ve sınırlamaya daha çok gereksinim duyması da yukarıda ifade edilen iki bakış açısından da yorumlanabilir. "İnternet kullanma konusunda kendime sınırlama getiriyorum" önermesine verilen evet yanıtının annelerde %74, babalar arasında da %80,5 düzeyinde olması, yoğun internet merakı ve kullanımının bir gereği olabileceği gibi, anne ve baba rolünün eklentisi olarak yerine getirilmesi gereken diğer sorumlulukların öneminin bilinciyle geliştirilmiş bir refleks de olabilir. Tablo 13'e bir bütün olarak bakıldığında, ailenin çocuklarının interneti çok daha fazla kullanma konusunda arzulu olduğu, bu konuda herhangi bir sınırlama istemediği, ebeveynlerin ise hem kendileri hem de çocukları için internet kullanımında ciddi düzeyde kısıtlamaların olması gerektiğini düşündükleri görülmektedir. Kuşakların internete yaklaşım farklılıklarının ifadesi olan bu durum,

internet ve kullanımı konusunda tek bir doğrunun olmayacağını da yüksek sesle dile getirilmiş bir ifadesi gibidir.

Onerme	Yanıt	Anne	Baba	Büyük Kardeş	Küçük Kardeş
Sosyal medya en önemli bilgi kaynağıdır.	Evet	275 (%68,8)	254 (%63,5)	333 (%83,2)	230 (%57,5)
	Hayır	125 (%31,2)	146 (%36,5)	67 (%16,8)	170 (%42,5)
Sosyal medyada paylaşılan bilgilere daima kuşku ile bakarım.	Evet	266 (%66,5)	300 (%75)	296 (%74)	109 (%27,2)
	Hayır	134 (%33,5)	100 (%25)	104 (%26)	291 (%72,8)

Tablo 14. İnternet ve sosyal medya

İnternet söz konusu olduğunda ilk akla gelen kavramlardan biri de sosyal medyadır. Öyle ki dünyada sosyal medya dünyasının interneti de içine alan bir evren olduğunu sanan ve hatta savunan kalabalık bir internet kullanıcı grubunun olduğu sıklıkla tekrarlanan sosyal medya ironilerinden biridir. Katılımcıların sosyal medya ile ilgili önermelere verdikleri yanıtlar da, çalışmanın bu mecranın internet kullanımında ne denli büyük ve önemli bir yere sahip olduğu öngörüsünü kanıtlar niteliktedir. Burada dikkat çekici olan yan, aile bireylerinin sosyal medya bilgi ve sosyal medya bilgi kaynağı ilişkilendirmelerinde sergiledikleri tutumlardır.

Ankette belirlenen grupların tamamında sosyal medyayı en önemli bilgi kaynağı olarak görenlerin yoğunluğu, önermeye hayır yanıtını verenlerden daha çoktur. Özellikle evin büyük çocuklarının %83,2'si sosyal medyayı en önemli bilgi kaynağı olarak tanımlamaktadır. Bu oran annelerde %68,8, babalarda da %63,5'tir. Gruplar arasında sosyal medyayı en önemli bilgi kaynağı olarak tanımlayanların oranında en çarpıcı rakam küçük kardeşlere aittir. Henüz ilkökul çağında olan bu grubun %57,5 için de sosyal medyanın en önemli bilgi kaynağı olarak değer görmesi son derece çarpıcı ve bir o kadar da düşündürücüdür.

Sosyal medya üzerinden erişilen bilgilerin güvenilirliğine ilişkin değerlendirmede evin küçük çocukları dışındaki bireylerinde görece bir kuşku ve güven sorgulaması söz konusudur. Sosyal medya üzerinden elde ettiği bilgilere en yüksek kuşku düzeyi ile bakanlar, %75 temsil oranı ile babalardır. Babaların hemen ardından listede %74'lük oranla büyük kardeşler yer almaktadır. Sosyal medyadan öğrenilen bilginin güvenilirliğini sorgulama düzeyi anneler için %66,5'ken, evin küçük çocuklarında bu oran sadece %27,2'dir. Küçük kardeşlere ilişkin söz konusu rakam, tamamı ilkökul çağında olan bu çocukların henüz sosyal medya ve sosyal medya araçlarından öğrenilen bilgiler konusunda tam bir bilinçlilik hallerinin olmadığına göstergesidir. Kısa sürede sosyal medyadan erişilen bilgiye karşı koşulsuz kabul ve güven alışkanlığına dönüşebilecek bu tutum, uzun vadede öğrenmeye açık genç zihinlerin yanlış, eksik, yanıltıcı vb. bilgilerle dolması anlamına gelecektir. Böylesi zihinlerin günümüzün en önemli sosyal ve beşeri sermayesi olan doğru ve güvenilir bilgiyi rekabet aracına ve avantajına dönüştürmesi olanaklı değildir.

Onerme	Yanıt	Anne	Baba	Büyük Kardeş	Küçük Kardeş
Kütüphaneleri bilgi gereksinimimi gidermede önemli bir araç olarak görürüm.	Evet	298 (%74,5)	245 (%62,2)	196 (%49)	317 (%79,2)
	Hayır	102 (%25,5)	155 (%37,8)	204 (%51)	83 (%20,8)
Kütüphanelerin, internette daha önemli bilgi erişitiricileri olduğunu düşünüyorum.	Evet	240 (%60)	182 (%45,5)	93 (%23,2)	277 (%69,2)
	Hayır	160 (%40)	218 (%54,5)	347 (%76,8)	123 (%30,8)

Tablo 15. İnternet kütüphane karşılaştırması

Çalışmada, katılımcılardan bilgiye erişim aracı ve bilgi kaynağı olarak internet ile kütüphane arasında sınırlı bir karşılaştırma yapmaları da istenmiştir. Bu bağlamda ailelere, ayrıntıları Tablo 15'te gösterilen iki önerme sunulmuştur. "Kütüphaneleri bilgi gereksinimimi gidermede önemli bir araç olarak

görürüm” önermesine en yüksek katılım, %79,2 temsil oranı ile küçük kardeşler grubundadır. Bu yaklaşım çocuklardaki kütüphane algısının farklı araçlarla ne denli yoğun bir biçimde bilgiyle ve bilgi kaynakları ile ilişkilendirildiğini göstermektedir. Söz konusu tablo, özellikle çocuk ve okul kütüphaneleri ile yöneticilerine ve velilere, bu pozitif algının sürekliliğinin korunması açısından sorumluluk getirmektedir. İlgili önermede büyük kardeşlerin evet yanıtının %49’da kalması, ilerleyen yaşlarda çocukların bilgi-internet ilişkilendirmesindeki becerisinin artması kadar, ilkökul çağında daha pozitif olan bilgi-kütüphane ilişkilendirmesinin pozitif yanının korunamamış olmasıyla da ilgilidir. Anne (%74,5) ve babaların (%62,2) bilgi gereksinimini karşılamada kütüphaneleri önemli araçlardan biri olarak görme eğilimleri görece büyük kardeşlerin ortaya koyduğu tablodan daha iyidir.

Küçük kardeşlerin bilgi-kütüphane ilişkilendirmesindeki pozitif edilgenliğini, “kütüphanelerin, internetten daha önemli bilgi eriştiricileri olduğunu düşünüyorum” önermesinde de görmek olanaklıdır. Bu grup içinde önermeye evet yanıtını verenlerin oranı %69,2’dir. Tüm katılımcılar arasında da en yüksek oran olan bu temsil düzeyinin büyük kardeşlerdeki karşılığı ise sadece %23,2’dir. Bu rakamın diğer bir ifadesi, ankete katılan 347 büyük kardeş için bilgiye erişimde kütüphanenin internetten daha sonra akla geldiği gerçeğidir. İlkokul çağını geride bırakmış ağ kuşağının bu tutumu bir ölçüde anlaşılabilir. Ancak babaların 54,5’inin interneti kütüphanelerin önünde bilgi erişim araçları olarak tanımlamasının anlaşılabilirliği çok daha derin analizleri gerektirmektedir. Anneler arasında söz konusu önermeye hayır yanıtını verenlerin oranı %40’tır. Bu rakam da kütüphanelerin bilgi hizmeti temelli toplumsal gerekliliği ve önemi açısından düşündürücüdür. Tablonun tamamı üzerinden ortaya çıkan en önemli yansım, babalar ve evin büyük çocukları için kütüphanelerin kurumsal varlık sebebi olan bilgi ve erişimi gereksinimini karşılama açısından internetin gerisinde kalmış olmasıdır.

İnternet ve bilgi ilişkilendirmesine yönelik yaklaşıma bağlı olarak 5’i metin açıklaması, 26’sı ise 11 farklı tabloda gösterilen 31 önermeye verilen yanıtlar dikkate alındığında, aile bireylerinin toplumsal rollerinin, günlük yaşamdaki görev ve sorumlulukların konuya ilişkin kişisel yargıların oluşmasında doğrudan etkili olduğu görülmektedir. Bu noktada dikkati çeken diğer bir ayrıntı da internet dünyasının küçük kardeşler tarafından henüz tam keşfedilememiş olmasının getirdiği “saflığın”, büyük kardeşler için ise adeta “kurdu olma” düşüncesinin izlerinin, tablolardaki rakamlara yalın bir biçimde yansımış olmasıdır.

4. Sonuç ve Değerlendirme

Teknoloji, insanoğlunun binlerce yıllık evriminde ona yoldaşlık eden ve yaşamını kolaylaştıran araçların gelişimine aracılık eden kavramlardan biridir. Zaman içinde kendi yenilikleri ile birlikte ilgili kavramlarını da yaratan teknolojinin günümüzdeki en yaygın ve öncü alanı ise bilişim teknolojileridir. İlk elde bilgisayarı çağrıştıran bilişim teknolojisinin en önemli unsuru şüphesiz internettir. Bugün geldiğimiz noktada, sosyal, kültürel, ekonomik ve toplumsal yan başta olmak üzere hızla insana ve yaşama dair tüm alanların en etkin unsuru haline gelen internet, başlı başına eksiksiz bir yaşam alanına dönüşmüş durumdadır. Çağımızın adından kuşak tanımlamasına kadar internetin ilham alınması da bu teknolojinin günümüzde eriştiği anlam ve önemi yalın bir biçimde ortaya koymaktadır.

İnterneti insanoğlunun kullanıp yararlandığı benzer diğer teknolojilerden ayıran en temel farklılıklardan biri de, günlerle ifade edilebilecek bilme, görme, tanıma ve deneyim farklılıklarının dâhi internet algısı, değeri, yeterliliği ve yeteneği açısından derin ayrımlara dönüşebilmesidir. Bu açıdan bakıldığında, internetin bireysel ve toplumsal olarak ifade ettiklerinin bütünü, yalnız kuşaklar arasında değil, aynı akran grubu içindeki küçük yaş aralıklarında, hatta aynı yaştaki kişilerde farklı tablolar ortaya koymaktadır. Deneyim ve tanış olmanın yanı sıra, söz konusu farklılığı yaratan diğer bir unsur da internetin hangi amaçlar için, hangi yoğunlukta ve hangi koşullarda kullanılıyor olduğudur. Bu ilinti durumu da insanoğlunun temel gereksinimlerinden biri olma kimliği ile bilgiyi ön plana çıkarmaktadır. İnternetin bilgiye dair sundukları, düşündürdükleri, kolaylıkları, güçlükleri vb. yanlar bireyin bu cazibesi yüksek mecradaki deneyimleri üzerinde doğrudan etkilidir ve bu etkinin uzun soluklu izleri olur.

Kullanım yaygınlığı, hızı ve içerik çeşitliliği sürekli artan internetin günümüzde yaşanan bilginin üssel büyümesinden etkilenmesi ve bu büyümeyi etkilemesi kaçınılmazdır. Erişilen yüksek değişim hızı nedeniyle yaşanan etkilenmeyi farklı bilgi-internet altyapısı ve yetkinlikleri ile deneyimleyen kuşakların, interneti bilgi kaynağı ve bilgiye erişim aracı olarak ele alışlarının farklı olması da şaşırtıcı

değildir. Burada odaklanması gereken asıl yan, söz konusu farklılıkların kuşaklararası, hatta aynı kuşaklar içinde çatışma unsuruna dönüşmeden nasıl bakış açısı çeşitliliği olarak görülüp ortak entelektüel zenginliğe dönüştürülebileceği olmalıdır. Kuşaklar arası ele alış ve anlam yükleme farklılıklarının çok yönlü ve yaygın etki ağları bağlamında ele alınması, bir yandan internetin sağlayacağı kazanımların artmasını sağlarken, diğer yandan da kuşakların birbirleri için dile getirdikleri “neden” sorusunun yanıtlarının daha kolay bulunmasını sağlayacaktır.

Farklı kuşakların yanı sıra, aynı kuşak içinde farklı yaş gruplarından temsilcilerin olduğu aileler üzerinden interneti bilgiye erişim aracı ve bilgi kaynağı olarak ele alışın nasıl değiştiğini ortaya koymaya çalışan ve bu yanı ile internet-bilgi etkileşimine farklı bakış açısı getiren çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar aşağıda maddelendirilmiştir;

- Ankete katılan ebeveynlerin tamamı okuryazardır. Anne babaların lise, lisans ve/veya lisansüstü eğitime sahip olma oranları %70’in üzerindedir. Her iki veri birlikte değerlendirildiğinde, ebeveynlerin internet ve içeriğine ilişkin yetkinlikleri daha kolay geliştirilebilir düzeydedir.
- Aile fertleri arasında bilgi gereksiniminin giderilmesi noktasında ilk tercih olarak interneti görenlerin oranı %70’den fazladır. İnternet-bilgi algısının gelişmişliğini ve canlılığını gösteren bu yaklaşımda evin ilkökul çağındaki küçük çocuklarının büyük kardeşleri ile birlikte ebeveynlerinden daha önde olan internet tercihleri, günümüz çocuklarının internet kullanma yoğunluğunun ve interneti sorunlar karşısında çözüm aracı olarak görme eğilimini ne denli yüksek olduğunu göstermektedir. Anne babaların bu tercihte çocuklarının ardında yer alması, internet algısındaki kuşaklar arası yorum ve anlayış farklılıklarının bir yansımasıdır.
- Tüm aile fertleri için internetin sosyalleşmek için kullanılması düzeyi bilgi gereksinimini gidermek için kullanılmasından daha yüksektir. Günümüz sosyal medya kullanım yaygınlığı ile örtüşen bu tutumda her iki yaklaşımda da listenin zirvesinde yer alan büyük kardeşleri sosyal medya kullanımında anneler, bilgi gereksinimini gidermede ise küçük kardeşler takip etmektedir. Küçük kardeşlerin interneti bilgi gereksinimini giderme aracı olarak görmesinde son bir yıldır COVID-19 salgın hastalığı nedeni ile örgün eğitimin internet üzerinden yapıyor olmasının ve derslerdeki bilgiyi ele alışının şüphesiz önemli etkisi vardır.
- İnternette elde edilen bilginin güvenilirliği ve güncelliğine en çok kuşkuyla yaklaşan aile ferdi de evin büyük kardeşidir. Doğrudan internet kullanma deneyimi ve yetkinliği ile bu internet dünyası hakkında daha çok bilgi sahibi olmakla ilgili olan bu durum, günümüz gençlerinin interneti en çok bilen, tanıyan ve kullanan kuşak olduğunu göstermektedir. Küçük kardeşlerin çok daha az düzeydeki sorgulayıcı yaklaşımı ile ebeveynlerin erişilen bilgiye güvenme konusunda genellikle ortada duran tutumları da, kullanım yoğunluğu kadar çeşitliliğinin internetin bilgi erişim aracı olarak nasıl algılanacağı noktasında belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır.
- Ankete katılan tüm gruplar için internet bilgiye erişim açısından çok büyük bir kolaylık ve cazip bir mecradır. Özellikle büyük kardeşlerde bilgiyle ilişkilendirme ve erişimde %91,5 düzeyinde kolaylık, %97 oranında da cazibe anlamına gelen internet, diğer aile fertlerinin nazarında da çözüme yönelik ilk tercihtir. Bu noktada ebeveynlerin kolaylık ve cazibe algısının küçük kardeşlerden yüksek olmasında, popüler gündem ile sosyal medya üzerinden takip edilen bilgi ağının genişliği etkilidir.
- Katılımcıların tamamı internetin bilgi dünyasını nitelik ve nicelik olarak genişlettiği inancındadır. Bununla birlikte evin küçük çocukları dışındaki diğer gruplarında, internette ciddi bir bilgi kirliliği ve güvenilirlik sorunu olduğu kanaati hâkimdir. Ebeveynler ile büyük kardeşlerin internetin geleneksel okuma alışkanlıklarını olumsuz yönde etkilediğine ilişkin yoğun katılımı, çalışma kapsamında elde edilen en çarpıcı sonuçlardan biridir. Çünkü ilgili bilimsel araştırmalarda da sıklıkla dile getirilen bu olumsuz etkinin internet kullanıcıları tarafından biliniyor olması, entelektüel dünyamız açısından sorunun ciddiyetini daha da arttırmaktadır.
- Ebeveynlerin yarından fazlası hem küçük hem de büyük çocuklarının internet kullanımı konusunda yeteri kadar bilgili ve yetkin olmadığını düşünmektedir. Bu düşünce evin büyük kardeşlerinde daha yüksek perdeden dile getirilmiştir. Büyük kardeşlerin %73,5’i kardeşlerinin, %50’si ise anne ve babalarının internet yetkinliğinin eksik olduğunu değerlendirmiştir. Görece daha kısa bir internet

kullanma geçmişi ve daha sığ internet bilgisi olan küçük kardeşleri %83'ü ebeveynleri ile abilerini/ablalarını internet kullanımı konusunda yetkin görmektedir.

- Ankete katılan anne ve babaların büyük bir bölümü (%70'den fazla) internet kullanma konusunda çocuklarına her açıdan örnek olduklarını düşünmektedir. Ancak büyük kardeşlerin bu konudaki ağırlıklı tutumu, ebeveynlerini örnek almama yönündedir. Büyük kardeşler de %56,5 temsil oranı ile internet kullanımı konusunda küçük kardeşlerine örnek olduklarını ifade etmişlerdir. Küçük kardeşler ise ebeveynlerini abi ve/veya ablalarından daha çok örnek almaktadır. Bu noktada özellikle yaşları birbirine yakın olan kardeşler arasında görülebilen rekabet şüphesiz örnek alma tercihinin anne babalar lehine şekillenmesinde etkili olmuş olabilir.
- İle içinde anne (%74) ve babaların (%80,5) çoğu internet kullanımı konusunda kendilerine sınırlamalar getirdiğini ifade etmiştir. Çocuklar söz konusu olduğunda bu sınırlar biraz daha esnemiş görünürken, yine de ebeveynlerin yarıdan fazlası çocuklarına internet kullanımı konusunda sınırlamalar getirmeye gereksinim duymaktadır. Büyük kardeşlerin %26'sı, küçük kardeşlerin ise yalnız %16,8'i internet kullanımı konusunda otokontrol uygulamaktadır. Bu tablo, özellikle ilkökul çağındaki çocuklar için internetin cazibesinin ne denli yüksek olduğunun da bir kanıtıdır.
- Katılımcıların tamamı, sosyal medyayı en önemli bilgi kaynağı olarak nitelemiştir. Bu noktada, önemli bir bölümü örgün eğitim sistemi içinde yer alan çocukların da aynı düşüncede olması dikkat çekicidir. Her ne kadar ailenin küçük çocukları dışında kalan katılımcı grupları ağırlıklı olarak sosyal medyada paylaşılan bilgiye kuşkuyla baktığını beyan etmiş olsa da, sosyal medyanın bu denli bilgi ile ilişkilendiriliyor olması -insanoğlunun popüler kültüre olan merakına rağmen- düşündürücüdür.
- Büyük kardeşler dışında aile fertlerinin çoğu için kütüphanelerin hala en önemli bilgi gereksinimini giderme aracı olarak değer görmesi, bilgi merkezleri dünyası için umut vericidir. Küçük kardeşlerde %79,2 temsil oranına erişen bu yargı, kütüphanelere, hizmetleri ve bu hizmetlerden yararlananların düzenli kütüphane kullanıcılarına dönüşmesi açısından daha büyük sorumluluklar getirmektedir. Bu noktada en büyük tehdit, yaşları genellikle 12 ile 25 aralığında yer alan büyük kardeşlerin hem kütüphaneyi bilgiye erişim aracı olarak nitelemedeki mesafeli duruşları, hem de interneti kütüphanenin yerine koymaya duydukları yakınlıktır.

Çalışmada varılan sonuçların da ortaya koyduğu gibi, internet ve kullanımına yönelik her türlü bireysel farklılık, internetin bilgi erişim aracı ve bilgi kaynağı olarak nitelenmesinde de belirleyicidir. Söz konusu farklılıkların bilginin dünyasında gereksinim gidermeye yönelik anlamlı bir bütüne dönüşmesi adına ortaya konan öneriler şunlardır;

- İnternet kullanımı söz konusu olduğunda, insanların toplumsal ön yargıları ve yönelimleri doğru ile yanlışların birbirine karışmasına neden olabilmektedir. Bilgi gibi tüm insanlığın ortak gereksinim giderme aracı söz konusu olduğunda bu önyargı ve yönelimlerden uzak olmakta daha özenli olunmalıdır. Böylece ebeveynler çocuklarını, çocuklar anne babalarını, kardeşler de birbirini interneti bilgi ile ilişkilendirilmede daha doğru anlayabilir.
- Özellikle ebeveynler, internetin günümüzde tek bilgiye erişim aracı olmadığı, bilgi edinmenin farklı yöntemlerinin olabileceği, bilginin doğruluğu, güvenilirliği ve güncelliği gibi hususlarda kendilerini geliştirerek, çocukları için iyi bir örnek olma sorumluluğunu sürekli hale getirmelidir.
- Evde internet kullanımı konusunda alınmış genel kararlar ve kuralların hanedeki en küçük birey de dâhil olmak üzere herkes üzerinde eşit yaptırım gücü olmasına özenilmelidir. Böylece aralarında bilginin de olduğu pek çok şeyin değerini gölgeleyen aşırı internet kullanımı daha kolay kontrol altına alınabilir.
- Aile içinde internet denildiğinde bireyler için ne anlaşıldığının konuşulduğu, bu konuda fikir paylaşımlarının yapıldığı zamanlar yaratılarak birbirine yakın ve daha kolay anlaşılabilir algı iklimleri yaratılabilir. Bu zaman dilimlerinde internet-bilgi ilişkilendirmesine yönelik yorumların da paylaşılmasına fırsat yaratılmalıdır.
- İnternetin bilginin dünyasındaki anlamı ve öneminin değişim eğrisi ortaya konulurken yalnız belirli bir grubun değil, farklı grup ve kuşakların tercihleri ile fikirleri üzerinden haritalandırma

yapılmalıdır. Böylece yönelim süreci daha doğru kestirilebilir ve daha isabetli öneriler geliştirilebilir.

- Özellikle çocuklarda internet yetkinliğinin artırılması konusunda aileden başlayarak örgün ve yaygın eğitim kurumlarının da dâhil olduğu bir sürekli öğretim planlaması yapılmalıdır. Ulusal politika olarak benimsenebilecek bu süreç yarınlar da internet kullanıcılarının daha bilinçli olmasını ve internetin geleneksel mecralarla daha doğru bir biçimde bütünleştirilmesini sağlayacaktır. Şüphesiz söz konusu kazanım alanlarından biri de disiplinler üstü kimliği ve doğrudan sermayeye dönüşen yanı ile bilgi dünyasıdır.

İnternet, şu ana kadar 21'inci yüzyılın en etkin ve yaygın araçlarından biridir. İnterneti farklı koşullarda, farklı önceliklerle ve yaşlarda tanımaya başlayıp günlük yaşamının bir parçasına dönüştüren aile fertlerinin her birinin internet tanımı ve önem yüklemeye düzeyi birbirinden tamamen farklıdır. Söz konusu farklılık, kimi ayrıntılarda örtüşüyor olsa da internetin bilgiye erişim aracı ve bilgi kaynağı olarak nitelenmesinde de görünür biçimde ortadadır. Bilginin insanoğlunun yaşamındaki yerini ve gereksinim olma düzeyini olumlu ve olumsuz yönde etkileyebilecek bu algı farklılıklarının varacağı yeri belirleyecek olan asıl unsur yine bilginin kendisi olacaktır. Bu nedenle internetin doğru noktada, uygun koşullarla ve gereksinimlerle örtüşecek biçimde bilgi ile ilişkilendirilmesi son derece önemlidir. Söz konusu becerinin sağlayacağı diğer bir yararlılık da bugün artık daha kısa yıl aralıkları ile ifade edilen kuşaklararası bakış açısı farklılıklarının uyumlaşmasını kolaylaştırmak olacaktır. Varılan kolaylık ise daha çok internetle şekillenen günümüz sosyal ve toplumsal yaşamının refahı anlamına gelecektir. Unutmamak gerekir ki, görüp, kabul edip, anlamaya çalıştığımız ve bütünün parçası haline getirebildiğimizde, farklılıklarımız en büyük zenginliğimizdir.

Etik Standartlar ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazar herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışmada kullanılan anket, Çankırı Karatekin Üniversitesi Senatosu Etik Komisyonu tarafından 27 Ocak 2021 tarihli toplantısında değerlendirilmiş, 29 Ocak 2021 tarihli ve 451 sayılı kararla gerekli etik kurul izni verilmiştir.

Yazar Katkı Beyanı: Makale tek yazarlıdır.

Finansal Destek: Yoktur.

Kaynakça

- Açık Bilim. (2013). Nesiller Ayrılıyor: X, Y ve Z Nesilleri. Erişim adresi: <http://www.acikbilim.com/2013/09/dosyalar/nesiller-ayriliyor-x-y-ve-z-nesilleri.html>
- Akkaya, M. A. (2017). Bilgi Taşıyıcılarının Evrimi ve Elektronik Ortama Varış. *Bilişim Teknolojilerinin Bilgi Merkezlerine ve Hizmetlerine Etkileri* içinde (ss. 67-85). H. Odabaş ve M. A. Akkaya (Yay. Haz.). İstanbul: Hiperyayın.
- Bennett, S., Maton, K. ve Kervin, L. (2008). The 'Digital Natives' Debate: A Critical Review of the Evidence. *British Journal of Educational Technology*, 39(5), 775-786.
- Bilal, D. (2012). Ranking, Relevance Judgment, and Precision of Information Retrieval on Children's Queries: Evaluation of Google, Yahoo!, Bing, Yahoo! Kids, and ask Kids. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 63(9), 1879-1896.
- Dijilopedi (2021). 2021 Dünya İnternet, Sosyal Medya ve Mobil Kullanım İstatistikleri. Erişim adresi: <https://dijilopedi.com/2021-dunya-internet-sosyal-medya-ve-mobil-kullanim-istatistikleri/>
- Ekici, S. ve Özenç Uçak, N. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin İnternette Bilgi Arama Davranışı, *Türk Kütüphaneciliği*, 26(1), 78-96.
- Howe, N. ve Strauss, W. (2009). *Millennials Rising: The Next Great Generation*. New York: Vintage.

- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma Yöntemi*. (19. bs.). Ankara: Nobel.
- Kurbanoğlu, S. (2002). WWW Bilgi Kaynaklarının Değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 19(1), 11-25.
- Kuzu, A. (2008). *İnternet Kullanımı ve Aile Araştırması*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- Lippincott, J. K. (2005). Net Generation Students and Libraries. *Educause Review*, 40(2), 56-66. Erişim adresi: <http://www.educause.edu/ero/article/netgeneration-students-and-libraries>
- Mowbray, J, Hall, H, Raeside, R ve Robertson, P (2017). The Role of Networking and Social Media Tools during Job Search: An Information Behaviour Perspective. *Information Research*, 22(1), 75-85.
- Nüfusu (2021). İzmir Nüfusu. Erişim adresi: <https://www.nufusu.com/il/izmir-nufusu>
- Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants Part 1. *On the horizon*, 9(5), 1-6.
- Sakarya, S., Tercan, İ. ve Çoklar, A. N. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin İnterneti ve Arama Motorlarını Kullanım Durumları. Erişim adresi: <http://web.firat.edu.tr/icits2011/papers/27621.pdf>
- Seyidoğlu, H. (1992). *Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı*. (Geliştirilmiş 4.bs). İstanbul: Güzem.
- Spink, A. ve Currier, J. (2006). Towards an Evolutionary Perspective for Human Information Behavior: An Exploratory Study. *Journal of Documentation*, 62(2), 171-193.
- Şerefoğlu Henkoğlu, H., Mahiroğlu, A. ve Keser, H. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Bilgiye Erişim Aracı Olarak İnternete Yaklaşımları: Betimleyici Bir Çalışma. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 6(1), 72-110.
- Tripathi, A. (2017). Impact of Internet Addiction on Mental Health: An Integrative Therapy is Needed. Erişim adresi: <https://www.karger.com/Article/Pdf/491997>
- TÜİK (2021). Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları 2020. Erişim adresi: <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30709>
- Uçak, N. Ö. ve Al, U. (2000). İnternet'te Bilgi Arama Davranışları. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(3), 317-331.
- United Nations Statistics Division (2016). Erişim adresi: http://unstats.un.org/unsd/methods/inter-natlinks/sd_natstat.asp
- We Are Social (2021). İnternet Users. Erişim adresi: <https://wearesocial.com/blog/2021/01/digital-2021-the-latest-insights-into-the-state-of-digital>
- Wilson, T. D. (2000). Human Information Behaviour. *Informing Science*, 3(2), 49-55.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yolal, M. ve Kozak, R. (2008). Bilgiye Erişim Aracı Olarak Öğrencilerin İnternete Yaklaşımı. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 115-128.